

SPOMEN PALIM PARTIZANIMA I ŽRTVAMA FAŠISTIČKOG TERORA

Za razliku od ranijih godina ovog ljeta na području Korduna zbog problema uzrokovanih pandemijom korona virusom reducirano je obilježavanje formiranja partizanskih odreda i komemoriranja nedužnih civilnih žrtava ustaškog terora

Obilježavanje 79. obljetnice formiranja partizankih odreda, odavanje počasti nevinim civilnim žrtvama koje su ustaše 1941. godine ubile na području Korduna, zbog protupandemijskih mjera proteklo je bez većeg okupljanja poklonika antifašizma. Na skupu u PERJASICI na spomen kosturnicu palim borcima i na antifašistički spomenik položeni su vijenci i zapaljene svijeće. Oba obilježja bila su devastirana nakon Oluje, ali su 2013. godine, zahvaljujući financijskoj potpori Gorana Štroka, bivšeg automobilskog asa, danas uspješnog poduzetnika, čiji je otac Izidor Štok bio komesar Perjasičkog odreda obnovljeni i to uz pomoć Općine Barilović i Srpskog narodnog vijeća.

Polaganjem vijenaca i evociranjem sjećanja podno devastiranog spomenika i nekadašnjeg Spomen doma na DEBELOJ KOSI u Krnjaku, obilježena je 79. obljetnica osnutka Prvog kordunaškog odreda. „Na ovom mjestu koncem srpnja 1941. godine tridesetak ljudi krenulo je u borbu protiv fašizma. Iako slabo naoružani, sa tek 13 vojničkih pušaka i nešto lovačkog oružja i bez ikakvog vojničkog znanja i iskustva, nisu imali dvojbe što činiti“, kazao je Rade Grijaković, predsjednik UABA Krnjak, koji je okupljene pozdravio kao „unuk jednog od partizana čiji je ratni put išao preko Debele kose“. Prvi komandant Odreda bio je Stanko Opačić Čanica, a prvi politički komesar Većeslav Veco Holjevac. Odred je djelovao na velikom prostoru bivših općina Tušilovići, Vukmanić, Krnjak i Vojnić, a prvu veću akciju izveo je 31. kolovoza 1941. godine, kada je oslobođena Perjasica. U isto vrijeme su u desetak kilometara udaljenom ŠLJIVNJAKU, također formirana četiri manja partizanska odreda pod vodstvom Roberta Domanija, koji su se kasnije spojili s odredom na Debeloj kosi. Seljaci Šljivnjaka i sela oko Veljuna su se na ustanak digli 2. kolovoza 1941. godine predvođeni ranije organiziranom borbenom grupom. Uхватili su poznatog ustaškog krvnika Sajfara, od kojeg su saznali za svibanjske pokolje. Osudili su ga na smrt strijeljanjem. Prva akcija bilo je zarobljavanje dvojice žandara početkom kolovoza. Kod spomenika palim borcima i tamošnjim žrtvama fašističkog terora, koji je podignut 1953. godine, delegacija antifašista iz Karlovačke županije, općinskih organizacija i potomci stradalih položili su vijence i zapalili svijeće. Spomenik je bio devastiran nakon Oluje, a prije par godina je obnovljen na inicijativu Tatjane Vujičić Vlačić, zahvaljujući kojoj je obnovljen i spomenik u Veljunu.

Održana je komemoracija i u IVANOVIĆ JARKU. Sudionici skupa, među kojima su bili Petar

Vučković, predstavnik krnjačkih antifašista, Ilija Matijević, zamjenik načelnika Općine Krnjak i Nikolina Bunčić, predsjednica udruge Breza, odali su počast za 380 nevinih civilnih žrtava koje su ustaše masakrirali u tom mjestu 30. srpnja 1941. godine. Zločin u Ivanović Jarku organizirao je tadašnji ustaški povjerenik za Krnjak Dragutin Muić. On je pozvao ljude na uređenje lokalnih puteva. Ljudi iz Krnjaka su se masovno odazvali i donijeli alat za rad. No, rano ujutro ustaše su krenule kamionima iz Gline preko Topuskog, Vrginmosta i Vojnića gdje je bilo puno ljudi jer je bio sajmeni dan i pokupili ih u vozila.

Upriličena je i komemoracija za stradale partizanske borce i nevine civilne žrtve u selu SADILOVCU. U Sadilovcu nema više spomenika za 46 palih boraca. Nema više ni sela! Napušteno je i prazno. U tom mjestu postavljena je obnovljena spomen ploča na ostacima pravoslavne crkve u kojoj su ustaše pobile 310 mještana Sadilovca i poklali 153 osoba iz susjednog sela Bugara, također sprske nacionalnosti. Zbog protupandemijskih mjera ovogodišnje obilježavanje formiranja dvaju partizanskih odreda u GORNJEM SKRADU i TRUPINJAKU održano je istog dana. Prije par godina je u Trupinjaku obnovljena spomen ploča palim borcima i žrtvama toga dijela općine Krnjak. Ustaše su ubili 23 nevina stanovnika, čija se imena nalaze na spomen ploči. Spomen Ploča se nalazi na ruševnim ostacima nekadašnjeg društvenog doma. Na spomenik u ČATRNI u Gornjem Skradu gdje je prije dvije godine postavljena nova ploča s imenima 108 stradalih iz ovog naselja, položeni su vijenci i zapaljene svijeće.

„Čišćenje“ od Srba trajalo je na Kordunu od 20. srpnja do 8. kolovoza 1941. godine. Ubijeno je na tisuće ljudi, žena i djece. Jedno od najpoznatijih stratišta bilo je MEHINO STANJE na granici Hrvatske i Bosne i Hercegovine kod Velike Kladuše, gdje su se nalazili duboko iskopani protutenkovski rovovi u koje su bacana i zatrpavana mrtva tijela. Masovni zločin, u kome je ubijeno oko 5.000 Srba, najprije je započeo u mjesnoj pravoslavnoj crkvi Svetog Georgija, a nastavljen je na Mehinom stanju. Na toj se lokaciji nalaze tri stratišta, gdje su ustaše u protutenkovske rovove, koje je u svrhu obrane protiv nadiranja Nijemaca ranije iskopala kraljevska jugoslavenska vojska, bacili ubijene. Planove za ubojstva izradilo je u Zagrebu polovicom srpnja 1941. godine Ravnateljstvo za javni red i sigurnost, a na Kordun je iz Zagreba poslana specijalna jedinica kojom je zapovijedao Vital Baljak. Iz Zagreba je uoči masovnih zločina došao i zločinac Božidar Cerovski, zamjenik Ravnateljstva za javni red i sigurnost te organizator zločina u Ivanović Jarku. Na stratištima u Velikoj Kladuši komemoracije su redovno održavane sve do 1990-ih godina, kada su ona zarasla u šikaru. Zahvaljujući inicijativi pokojnog Sulejmana Muhamedagića, predsjednika UABA Velika Kladuša, ona su prije nekoliko godina raskršena, pa su se na Mehinom stanju ponovno počele održavati godišnje komemoracije. Muhamedagić je bio veliki prijatelj s karlovačkim i vojničkim antifašistima pa je svake godine dolazio na antifašističke skupove na Kordunu. Kladuša je oslobođena 13. kolovoza 1943. godine i dala je 61-og nosioca partizanske spomenice 1941. Mnogi Kladušani su otišli na Petrovu goru u poznati Vegašev odred. Raduje spoznaja da se i danas, preko puta pravoslavne crkve Sv. Georgija i policijske stanice ispred Doma kulture u Centru Velike Kladuše nalazi pet bista narodnih heroja, partizana i komunističkih aktivista iz vremena Drugog svjetskog rata

(Ibrahim Mržljak, Tono Hrovat, Zuhdija Zali, Milan Pilipović i Omer Druanović).

Koncem srpnja i početkom kolovoza na Kordunu borbeno djeluje više rajonskih partizanskih odreda koji sve više postaju vojna i politička jezgra za okupljanje boraca, daljnji razvoj oružane borbe. Odredi napadaju manje neprijateljske posade, kolone i izvode diverzantske akcije, organiziraju odbore Narodnooslobodilačke fronte, održavaju zborove po selima i vrše vojno-političku obuku omladine. Te su aktivnosti dobile svojevrsan zamah nakon što je OK KPH za Karlovac, 16. kolovoza formirao jedinstveno vojno političko rukovodstvo za Karlovac a cijelo područje je podijelio na četiri rajona (Vojnić, Vrginmost, Slunj i Veljun) sa zajedničkom komandom svih partizanskih jedinica. Okružni komitet KP je 30. rujna 1941. godine reorganizirao partizanske jedinice. Rajoni su reformirani u bataljune, mali partizanski odredi u čete. Za cijelo područje Korduna formiran je Kordunski narodnooslobodilački odred od četiri bataljuna.

Bojan **Mirosavljev**